

УДК 343.13

В.О. Попелюшко

*доктор юридичних наук, професор
кафедра правосуддя та кримінально-правових дисциплін,
(Національний університет "Острозька академія")*

СЛІДЧИЙ СУДДЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1. Слідчий суддя як суб'єкт досудового розслідування: історія і сучасність

Слідчий суддя у кримінальному процесі – французький винахід. Його прообраз було започатковано у Франкському королівстві епохи Карла Великого (VIII ст.) на етапі зародження розшукового кримінального процесу через запровадження інституту королівських об'їзних суддів (*missi dominici*), в обов'язок котрих входило чотири рази на рік об'їжджати ті чи інші місцевості, приймати і розглядати скарги, розпитувати про злочини (*ingvisitio*) та головувати в судових засіданнях [1; с. 42]. Тобто, інститут слідчих суддів виник на поєднанні повноважень судді із деякими його повноваженнями слідчо-розшукового характеру, які він міг здійснювати як в різних, так і у одній і тій же кримінальній справі.

Після розпаду монархії Карла Великого, внаслідок розвитку феодалізму і розподілу населення на три групи сеньорів, їх васалів і сервів, запровадження сеньйоріальної юстиції з поділом судів на вищі і нижчі

© Попелюшко В. О., 2014

© Національний університет «Острозька академія», 2014

-
- Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

(суди «рівних» (IX – XII ст. ст.), інститут *missi dominici* перестав існувати. Натомість розшукова форма процесу набула ще більшого розповсюдження за рахунок наділення суду судово-поліцейськими функціями, зокрема, правом здійснення первинних обшуків, арештів і т.п. У деяких випадках суду належала й ініціатива кримінального переслідування, зокрема, якщо злочин було вчинено на очах у багатьох осіб, або факт його вчинення не викликав сумнівів. Це вважалося достатнім для розслідування *ex officio*, яке проводилося суддею за місцем вчинення злочину. Суддя міг приступити до розслідування і за достатньо обґрунтованим доносом [2; с. 27-29].

У XIII – XIV ст. ст. Франція знаменувалася рецепцією на місцевому ґрунті римського процесуального приватно-позовного права. Мав місце так званий «судовий ренесанс», у якому місця слідчому судді не знаходилося. Відродилась фігура слідчого судді у Франції в період становлення абсолютної монархії та інквізиційної форми кримінального процесу, запровадженням у 1552 р. Ордонансом короля Франціска I посади «королівського судді у кримінальних справах», в обов'язок якого входило і розслідування кримінальної справи, і участь у постановленні вироку, бо вважалося, що він знає обвинувачення краще, аніж інші судді [3; с. 59-60]. А за Ордонансом 1670 р. його процесуальний статус на стадії розслідування злочинів, яка уже розпочиналася з будь-яких приводів (донос, особиста ініціатива органів переслідування тощо), зазнав змін в тому плані, що слідчий суддя став підпорядковуватися прокурору, проте отримав помічників – лейтенантів, сержантів тощо (не плутати з військовими званнями – О. П.) [4; с. 25-26].

Під час Французької буржуазної революції (1789-1794 рр.) суб'єкт процесу, що виконував функції слідчого судді, неодноразово змінювався.

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

Певний час (за Законом від 16 вересня 1791 р.) він являвся представницьким і його функції виконувалися, послідовно, двома органами: мировим суддею і головою обвинувального журі. Класичний же його статус, як і класичну форму змішаного кримінального процесу, у якому розслідування справи носить інквізиційний характер, а судовий розгляд – змагальний, визначив КПК Франції 1808 р. (Code d'instruction criminale – Кодекс кримінального розслідування). Згідно з цим КПК функція дізнання як перший етап досудового провадження «по гарячих слідах», покладалася на органи поліції (поліцейських комісарів, поліцейських та жандармських офіцерів, агентів судової поліції тощо). Його результати негайно передавалися прокурору, який при наявності для цього підстав порушував кримінальне переслідування і направляв слідчому судді «пропозицію», що містила в собі суть обвинувачення, дані про особу обвинуваченого та про зібрані дізнанням докази. Слідчий суддя приступав до розслідування справи лише за пропозицією прокурора. Як посадова особа, уповноважена на проведення слідчих дій, спрямованих на з'ясування справжніх обставин розслідуваної ним справи, слідчий суддя являвся процесуально незалежним. Він був вправі самостійно здійснювати будь-які слідчі дії або доручати їх здійснення агентам судової поліції, приймати необхідні у справі рішення. Після завершення розслідування справи, залежно від фактичних та юридичних властивостей його результату, слідчий суддя, після заслуховування висновку прокурора, з дотриманням встановлених законом змісту і форми, виносив постанову про направлення справи за належністю – в суд простої або виправної поліції чи прокурору, для внесення ним справи в обвинувальну камеру, та складання, у подальшому, обвинувального акта [5; с. 39-43].

- Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

Слідчий суддя призначався урядом на три роки (з можливістю продовження повноважень) з членів суду виправної поліції, залишаючись дисциплінарно підпорядкованим апеляційному суду, і в той же час підпадаючи під дисциплінарне підпорядкування прокурора та набуваючи процесуальних повноважень щодо агентів судової поліції [5; с. 39-43].

Отже, слідчий суддя за КПК Франції являвся не лише слідчим, а слідчим суддею в прямому розумінні цього слова – посадовою особою, формально незалежною від прокурора, яка поєднувала в собі функції неупередженого дослідника фактичних обставин справи, чиновника судової поліції і судді, належного до судового відомства.

Статус французького слідчого судді постійно видозмінювався, в залежності від соціально-економічної та політичної ситуації в державі. Проте він завжди розглядався і розглядається у Франції дотепер як один з оплотів законності та справедливості правосуддя.

Французький інститут слідчого судді спочатку був запроваджений в державах Європи в результаті їх завоювання Наполеоном Бонапартом, а потім став сприйматися іншими державами Європи, Азії, Африки, Південної Америки як такий, що здатен забезпечити об'єктивність досудового розслідування розшукового характеру у будь-якій формі кримінального судочинства, а отже, й основну його мету – справедливість правосуддя.

Сьогодні слідчий суддя «по-французьки» в так чи інакше видозмінених варіантах, в залежності від місцевих умов і національних традицій, на стадії досудового провадження продовжує функціонувати у провідних Європейських державах Західної Європи, зокрема, в Іспанії за її КПК 1882 р. [6; с. 8-13], Італії за її КПК 1989 [7; с. 124-131], Нідерландах за їх КПК 1926 р. [8; с. 66-67] та багатьох інших.

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

Правда, Франція в цьому напрямі пішла далі. У 2000 р. в кримінальному процесі Франції поряд із слідчим суддею як органом досудового розслідування, з'явилася нова фігура – суддя «із свобод та ув'язнення», місією якого в широкому значенні являється захист індивідуальних прав та свобод у попередніх стадіях кримінального процесу – стадіях дізнання і попереднього розслідування. До повноважень судді із свобод та ув'язнення віднесено, зокрема, продовження, за клопотанням прокурора, строків поліцейського дізнання, вирішення питань про взяття особи під варту, про продовження строків її утримання під вартою під час попереднього розслідування, які до цього належали до відання слідчого судді, та низка інших. Цей суддя призначається на посаду головою трибуналу великої інстанції і має ранг голови, першого віце-голови або віце-голови суду, тобто займає в судовій ієрархії досить високе положення, що служить додатковою гарантією його незалежності [9; с. 93].

Своєрідним шляхом пішли в цьому напрямі в Нідерландах, де до 1838 р. застосовувався КПК Наполеона 1808 р., а нині чинний КПК 1926 р., з численними змінами та доповненнями, викликаними ратифікацією Нідерландами (у 1954 р.) Європейської конвенції з прав людини і основоположних свобод (1950 р.) та інших міжнародно-правових актів. Французький слідчий суддя там «трансформувався» у «суддю зі слідства», який виконує дві функції: визначає необхідність тримання підозрюваного у попередньому ув'язненні строком не більш 10 діб, і розслідує злочини. Він володіє правами, які відсутні в поліції і прокурора: може викликати свідка і отримати у нього під присягою показання, вправі видати наказ про прослуховування телефонних розмов, відкриття поштової кореспонденції, про психіатричне освідчення підозрюваного.

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

Коли прокурор вважає, що для повного розслідування злочину вимагається виконати одну із вказаних дій, то він повинен просити суддю зі слідства відкрити досудовий слідчий процес. З цього моменту розслідування веде суддя зі слідства, удаючись при необхідності до допомоги поліції. Суддя зі слідства може видати ордер на обшук і контролювати його проведення. Він має право заслухати свідка під присягою, коли той не може бути присутнім з яких-небудь причин на судовому засіданні або з'явитися в суді із-за боязні помсти з боку обвинуваченого. У таких випадках захисник повідомляється про дії судді і вправі бути присутнім при їх здійсненні. Суддя зі слідства контролює прослуховування телефонних розмов, і йому надаються повні копії перехопленої переписки. Він же визначає строк, впродовж якого здійснюється відкриття переписки.

В цілому ж основною метою судді зі слідства є продовження розслідування у найбільш серйозних та важливих справах з тим, щоб суддя в судовому засіданні не стикався з протирічливими один одному фактами [8; с. 66-67]

Тривалий час, зокрема, з прийняттям КПК 1877 р., суб'єктом досудового розслідування найважливіших справ у кримінальному процесі Німеччини також являвся слідчий суддя на зразок французького – як член земельного суду, формально незалежний від прокурора. Але складна його еволюція вирішилася із-за відмови Німеччини від попереднього розслідування, а відтак, й від даного суб'єкта процесу. У 1974 р. попереднє розслідування в ФРН перейшло на «рейки» прокурорського дізнання, фактичне здійснення якого нині повністю віддане поліції. Суд тепер приймає участь у попередньому розслідуванні у формі прокурорського дізнання через суддю дільничного суду, якого прокурор спонукає до

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

проведення слідчих дій, оскільки ряд важливих слідчих дій проводиться лише за рішенням судді. Перш за все це відноситься до підтвердження попереднього арешту (§ 114 КПК), а також до проведення обшуків, арешту майна та прослуховування телефонів [10; с. 29].

Французьку систему кримінального судочинства, а в його складі й інститут слідчого судді, проте під назвою «судовий слідчий», було сприйнято також в Російській імперії. Причому фігура судового слідчого з'явилася ще до прийняття Статуту кримінального судочинства 1864 р. – у 1860 р., з утворенням судового відомства, в складі якого, з наділенням його обов'язком провадження формального слідства, й була запроваджена ця посада.

Згідно ж Статуту судові слідчі були особливими посадовими особами судового відомства, що мали суддівське звання і пов'язані з ним переваги. На відміну від західних держав вони призначалися не на короткий строк, а безстроково. Знаходились судові слідчі при окружних судах, користуючись правами останніх. При провадженні ж попереднього слідства вони знаходились під наглядом прокуратури і в ієрархічній підлеглих окружному суду та судовій палаті. При провадженні розслідування судові слідчі використовували допомогу поліції, але всі слідчі дії вони були зобов'язані виконувати особисто, без передоручань їх будь-кому, окрім як іншим судовим слідчим [4; с. 448-449]. Необхідні процесуальні рішення, в тому числі щодо застосування заходів судового примусу (за винятком визначених законом випадків) судові слідчі також приймали самостійно.

Проіснував інститут судових слідчих практично до встановлення радянської влади на теренах України, оскільки і за часів Центральної Ради,

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

і Директорії, та й в подальшому, посада слідчого судді залишилася в судовому відомстві.

За КПК УСРР 1922 р. елементи статусу слідчого як носія судової влади, хоча й віддалено, були притаманні, (з-поміж інших слідчих) лише слідчим при радах народних суддів та при Народному Комісаріаті Юстиції (ч. 5 ст. 23 КПК), а за КПК УСРР 1927 року, і то лише на перших порах – військовим слідчим військового трибуналу (ч. 5 ст. 24 КПК). За КПК 1960 р. слідчі, як і попереднє розслідування кримінальних справ в цілому, жодного зв'язку із судовою системою та судочинством (в тісному розумінні цього слова) не мали.

Елементи судової діяльності на стадії попереднього розслідування, але принципово іншого характеру, аніж діяльність слідчого судді «по-французьки», були запроваджені уже в незалежній Україні Законом від 15 грудня 1992 р., яким до судових повноважень, а саме, до повноважень районних (міських) і обласних (та до них прирівняних) судів було віднесено розгляд скарг: 1) на постанову прокурора, слідчого, органу дізнання про відмову в порушення кримінальної справи (ст. 236¹ КПК), 2) про закриття справи (ч. 2 ст. 215, ч. 2 ст. 236, 236⁶ КПК), 3) на санкцію прокурора про арешт (ст. 236⁴ КПК) – як своєрідний аналог англійського «Habeas Corpus» (1679 р.).

Розгляд суддями наведених скарг став здійснюватися по суті у формі оперативного (поточного) контролю за законністю та обґрунтованістю вказаних рішень органів дізнання слідчого і прокурора, тобто безпосередньо на стадії досудового розслідування (ст.ст. 236², 236⁴, 236⁶ КПК), в той час як до цього мав місце виключно наступний контроль – контроль на стадіях віддання до суду та судового розгляду. Отже, суд за місцем знаходження або роботи посадової особи, яка винесла указану

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

вище постанову, в особі судді відповідного суду набув статусу суб'єкта попереднього розслідування в обсязі зазначених повноважень.

Так званою «малою» судово-правовою реформою кримінального судочинства, здійсненою Законами від 21 червня та від 12 липня 2001 р. повноваження суду на стадії (тепер уже під назвою досудового розслідування) розширилася за рахунок віднесення до них розгляду питань про: 1) обрання, продовження та зміну запобіжного заходу щодо обвинуваченого у вигляді взяття під варту суддями, відповідно, районного (міського), апеляційного та Верховного Суду України (ст. 156, 165-165³ КПК); 2) дачу дозволу на обшук житла та іншого володіння особи (ст. 177 КПК), 3) накладення арешту на кореспонденцію та зняття інформації з каналів зв'язку (ст. 187 КПК); 4) огляд житла чи іншого володіння особи (ст. 190 КПК); 5) направлення обвинуваченого на стаціонарну експертизу; б) включення в КПК загальних положень про можливість оскарження безпосередньо до суду й інших дій як слідчого (окрім тих, оскарження яких допускалося й дотепер) (ч. 5 ст. 234 КПК), так і прокурора (ч. 2 ст. 236 КПК), проте з відтермінуванням їх розглядом судом першої інстанції при попередньому розгляді справи або при розгляді її по суті (ч. 6 ст. 234, ч. 3 ст. 236 КПК). Рішенням Конституційного Суду України №3-рп/2003 від 30 січня 2003 р. вказані положення ч. 6 ст. 234 та ч. 3 ст. 236 КПК щодо неможливості розгляду судом на стадії досудового слідства скарг на постанови слідчого, прокурора стосовно приводів, підстав і порядку порушення кримінальної справи щодо певної особи були визнані неконституційними, втратили чинність, а на виконання даного рішення Конституційного Суду 24 грудня 2006 р. КПК було доповнено ст.ст. 236⁷, 236⁸, норми яких на законодавчому рівні віднесли вирішення даного питання до повноважень судді місцевого суду за місцем розташування

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

органу або роботи посадової особи, яка винесла постанову, з дотриманням правил підсудності.

Неможливо не відзначити, що проблемами участі суду (судді) на досудовому розслідуванні, її суттю та формами переймалися і наука судоустрою, і наука кримінального процесу (В. Д. Бринцев, Ю. М. Грошевий, В. Т. Маляренко, А. Р. Туманянц, тощо). Пропонувалося запровадити через новий КПК різні її форми. А на рівні спеціального дисертаційного наукового дослідження обґрунтовувалась пропозиція пристати саме до варіанту, який започаткувала Франція з 2000 р. в особі судді «із свобод та ув'язнення» [11; с. 7-8]. Законодавець пристав саме до цієї пропозиції (та їй подібних), визначивши правовий статус слідчого судді в новому КПК головним чином не як суб'єкта-дослідника фактів та обставин кримінального провадження, а як суб'єкта, більшість повноважень якого стосуються забезпечення та захисту як прав, свобод і законних інтересів особи на стадії досудового розслідування, так і інтересів правосуддя.

Згідно ст. 21 Закону «Про судоустрій та статус суддів» («Види і склад місцевих судів») слідчий суддя обирається з числа суддів місцевого загального суду загальними зборами цього суду. Він не звільняється від виконання обов'язків судді першої інстанції, проте здійснення ним повноважень слідчого судді має пріоритетне значення.

2 . Класифікація повноважень слідчого судді

В КПК України відсутня окрема стаття, яка б містила норми про повноваження (права, які є одночасно обов'язковими та навпаки) слідчого судді. В законі у визначенні терміну «слідчий суддя» означено лише

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

узагальнену їх спрямованість - «суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, визначеному цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та у випадку, передбаченому статтею 247 цього Кодексу, - голова чи за його призначенням інший суддя апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя» (п. 18 ст. 3 КПК). Вони виписані в законі відповідно до кожної окремої кримінальної процесуальної ситуації чи групи подібних (аналогічних) ситуацій. Тому кримінальний процесуальний статус слідчого судді, якщо так можна висловитися, – «збірний». Проте з теоретичної, та з й прикладної точки зору, а також з позицій наочності є доцільним класифікувати усю сукупність наданих йому повноважень на групи (види), і класифікувати за критерієм предмета правового регулювання, якому значною мірою відповідає структурна побудова чинного КПК на розділи, глави, параграфи, статті та норми статей.

За даним критерієм до *першої* групи повноважень слідчого судді слід віднести повноваження у сфері процесуальних відносин, пов'язаних із застосуванням заходів забезпечення кримінального провадження в широкому значенні даного поняття (за винятком передбачених у ст. ст. 167, 168, 207 – 213 КПК), а саме: 1) судовий виклик (ч. 1 ст. 134 КПК); 2) привід (ч. 2 ст. 140 КПК); 3) накладення грошового стягнення (ч. 2 ст. 144 КПК); 4) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ч. 2 ст. 148, ст. 150 КПК); 5) відсторонення від посади (ч. 2 ст. 154 КПК); 6) тимчасовий доступу до речей і документів (ч. 2 ст. 159 КПК); 7) арешт майна (ч. 2 ст. 170 КПК); 8) особисте зобов'язання (ст.ст. 176, 179 КПК); 9) особиста порука (ст. 176, 180 КПК); 10); 11) домашній арешт (с. 176, 181

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

КПК); 12) застава (ст. 176, 182 КПК); 13) тримання під вартою (ч. 4 ст. 176 КПК, ч. 4 ст. 199 КПК); 14) покладення на підозрюваного одного або кількох додаткових обов'язків (ч. 5 ст. 194 КПК); 15) затримання підозрюваного з метою приводу (ст. 189 КПК); 16) зміна запобіжного заходу, зміна, скасування додаткових обов'язків (ч. 4 ст. 201 КПК); 17) передання неповнолітніх підозрюваних під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, – передання їх під нагляд адміністрації цієї установи (ч. 1 ст. 493 КПК); 18) поміщення особи, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру у приймальник-розподільник для дітей (ч. 4 ст. 499 КПК); 19) тимчасовий арешт затриманої особи, яка вчинила злочин за межами України (ст. 583 КПК); 20) екстрадиційний арешт (ст. 584 КПК); 21) запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою для забезпечення видачі особи на запит іноземної держави (ст. 385 КПК).

Зазначену групу повноважень на підставі родового предмета правового регулювання можна поділяти на види, наприклад, повноваження щодо заходів забезпечення кримінального провадження у вузькому їх значенні – гл.гл. 10-17 КПК, щодо запобіжних заходів на стадії досудового розслідування - § 1 гл. 18, ст.ст. 493, 499 КПК, щодо запобіжних заходів при екстрадиції – глава 44 КПК, а наведені види, в залежності від безпосереднього предмета правового регулювання, - на їх окремі різновиди (підвиди).

Другу групу складають повноваження слідчого судді, пов'язані із розглядом та вирішенням питань щодо дачі дозволу на проведення визначених в законі слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, спрямованих на збирання

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

сторонами, у першу чергу стороною обвинувачення, доказів (гл.гл. 20, 21 КПК), зокрема, про дозвіл: 1) на обшук житла чи іншого володіння особи (ч. 2 ст. 234 КПК); 2) огляд житла чи іншого володіння особи (ч. 2 ст. 237 КПК); 3) провадження слідчого експерименту в житлі чи іншому володіння особи (ч. 5 ст. 240 КПК); 4) про примусове залучення особи до проведення медичної або психіатричної експертизи (ч. 3 ст. 242 КПК); 5) про примусове відбирання зразків для експертного дослідження (ч. 8, ст. 244, ч.ч. 2, 3 ст. 245 КПК); 6) про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи (ч. 2 ст. 209 КПК); 7) на аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК); 8) про накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261 КПК); 9) на огляд і виїмку затриманої кореспонденції (ст. 262 КПК); 10) на зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК); 11) зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК); 12) обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК); 13) установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК); 14) спостереження за особою (ст. 269 КПК); 15) контроль за вчиненням злочину, якщо при цьому виникає необхідність тимчасового обмеження конституційних прав особи (ч. 8 ст. 271 КПК); 16) негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК).

Дану групу повноважень за цим же критерієм також можна класифікувати на види, підвиди та різновиди. Тут можлива й класифікація за суб'єктом повноважень.

Третя група повноважень слідчого судді зводиться до розгляду та вирішення скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора, а саме, щодо 1) бездіяльності слідчого, прокурора, яка полягає: а) у

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення; б) неповерненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами ст. 169 КПК; в) нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений КПК строк (п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК); 2) рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування (п. 2 ч. 1 ст. 303 КПК); 3) рішення слідчого про закриття кримінального провадження (п. 3 ч. 1 ст. 303 КПК); 4) рішення прокурора про закриття кримінального провадження та/або провадження щодо юридичної особи (п. 4 ч. 1 ст. 303 КПК); 5) рішення слідчого, прокурора про відмову у визнанні потерпілим (ч. 5, ч. 1 ст. 303 КПК); 6) рішення, дії чи бездіяльності слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки (п. 6 ч. 1 ст. 303 КПК); 7) рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових дій) (п. 7 ч. 1 ст. 303 КПК); 8) рішення слідчого прокурора про зміну порядку досудового розслідування та продовження його згідно з правилами, передбаченими главою 39 КПК (п. 8, ч. 1 ст. 303 КПК).

Четверта група його повноважень це повноваження, видами яких є збирання доказів шляхом: 1) допиту у виняткових, передбачених законом випадках свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні (ст. 225 КПК), в тому числі здійснення такого допиту у режимі відеоконференції (ст. 232 КПК); 2) доручення проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам з підстав і за умов, передбачених ч. 3 ст. 243, ст. 244 КПК, тобто, у разі відмови слідчим, прокурором стороні захисту в задоволенні клопотання про залучення

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

експерта, і зверненням сторони захисту до слідчого судді з відповідним клопотанням.

П'яту групу повноважень слідчого судді складають повноваження, пов'язані із встановленням процесуальних строків: 1) за клопотанням заінтересованої особи слідчим суддею поновлюється пропущений із поважних причин строк (ст. 117 КПК); 2) для забезпечення виконання сторонами кримінального провадження вимог розумного строку слідчий має право встановлювати процесуальні строки у межах граничного строку, встановленого КПК, з урахуванням обставин, встановлених під час відповідного провадження (ст. 114 КПК); 3) у разі зволікання при ознайомленні з матеріалами, до яких надано доступ при відкритті сторонам та потерпілому матеріалів кримінального провадження, слідчий суддя за клопотанням сторони кримінального провадження з урахуванням обсягу, складності та умов доступу зобов'язаний встановити строк для ознайомлення з матеріалами (ч.10 ст. 290 КПК).

Шоста група повноважень слідчого судді – повноваження із розгляду та вирішення питань про відводи під час досудового розслідування прокурора, слідчого, захисника, представника, спеціаліста, перекладача, експерта, секретаря судового засідання (ч.2 ст.81 КПК).

Сьома - є повноваження щодо вирішення на стадії досудового розслідування долі речових доказів з підстав та за умов, передбачених ч.ч. 6, 7 ст. 100 КПК.

Восьме повноваженням слідчого судді зводиться до того, що тільки на підставі його ухвали вирішується питання про використання інформації, отриманої в результаті проведення негласної слідчої (розшукової) дії про ознаки кримінального правопорушення, яке не розслідується у даному

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

кримінальному провадженні, в іншому кримінальному провадженні (ч. 1 ст. 257 КПК).

Дев'ята група – це низка так званих загальних обов'язків (повноважень) слідчого судді щодо захисту прав людини, закріплених у ст. 206 КПК, реалізація яких полягає у безпосередньому, за власною ініціативою здійсненні ним дій та прийнятті рішень, спрямованих на поновлення свобод незаконно ув'язнених осіб та прав осіб, що перебувають під вартою, на захист інших, передбачених у нормах цієї статті КПК прав та інтересів даних осіб, тобто, у судовому контролі за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні в прямому значенні даного слова (п. 18 ч.1 ст. 3 КПК).

До цієї групи, за ознакою подібності за характером, слід віднести й повноваження слідчого судді, яке пов'язане із його присутністю при допиті за запитом компетентного органу іноземної держави за допомогою відео або телефонної конференції, при якому у разі виявлення порушення порядку такого допиту він зупиняє його з метою вжиття заходів для його усунення (ст. 567 КПК).

Отже, як видно із наведеного, повноваження слідчого судді у кримінальному провадженні, хоча він є факультативним (необов'язковим) та епізодичним його суб'єктом, досить обширні та різнопланові. А якщо їх розглядати крізь призму суб'єкта виконання, предмета, змісту та мети його діяльності, тобто крізь призму виконуваних функцій, призначення слідчого судді у кримінальному провадженні багатофункціональне.

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

3. Функції слідчого судді у кримінальному провадженні

Поняття функції у кримінальному провадженні як і у будь-якій іншій складній (складовій) соціальній діяльності має сенс, якщо у ньому присутні змістові елементи: 1) суб'єкта (суб'єктів) виконання функції; 2) предмета (об'єкта) його діяльності (роботи) та її змісту; 3) мети (завдання), на досягнення якої спрямована ця діяльність (робота) даного суб'єкта [12; с. 4-15, 13; с. 66-148]. За такою структурно-змістовою схемою, до речі, в чинному КПК виписані основні кримінальні процесуальні функції кримінального процесу України, які визначають змагальну форму побудови його судового провадження – функції обвинувачення, захисту та судового розгляду (правосуддя).

Так, процесуальний закон визначає (правда, не зовсім послідовно стосовно сторони обвинувачення (п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК § 2 гл. 3 КПК) та сторони захисту (п. 19 ч. 1 ст. 3, ч. 5 ст. 22 КПК – § 3 гл. 3 КПК) суб'єктів виконання цих функцій, зокрема: 1) прокурора (п. 19 ч. 1 ст. 3, ст. 36 КПК), слідчого, керівника органу досудового розслідування (п.п. 8, 18 ст. 3 ст.ст. 39, 40 КПК) як суб'єктів виконання функції обвинувачення, а субсидіарно й співробітників оперативних підрозділів на стороні обвинувачення (ст. 41 КПК; 2) підозрюваного, обвинуваченого, його захисника або законного представника (ч. 5 ст. 22 ст. 42, 44, 45 КПК) та інших суб'єктів (п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК) як суб'єктів виконання функції захисту; 3) суд визначеного законом рівня та складу (п.п. 20, 21, 22, 23 ч. 1 ст. 3, ч. 6 ст. 22, ст. ст. 30, 31 КПК) як суб'єкта розгляду та вирішення кримінального провадження (правосуддя).

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

При цьому в законі значиться, що «під час кримінального провадження функції державного обвинувачення і захисту та судового розгляду не можуть покладатися на один і той самий орган чи службу особу» (ч. 3 ст. 22 КПК).

В законі як в загальній формі, так і в деталізованому вигляді виписані також предмет та зміст діяльності кожного з суб'єктів виконання головних кримінальних процесуальних функцій. Наприклад, щодо прокурора як основного суб'єкта виконання функції обвинувачення ключові елементи предмета та змісту його роботи у кримінальному провадженні зазначені в ч. 4 ст. 22 КПК – «повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, звернення з обвинувальним актом та підтримання державного обвинувачення в суді», а предмет та зміст державного обвинувачення розкриті в п. 3 ч. 1 ст. 3 КПК – «процесуальна діяльність прокурора, що полягає у доведенні перед судом обвинувачення». Більш конкретно вони розкриті в нормах ст. 36 КПК щодо процесуального статусу (повноважень) прокурора, наряду і змісту його діяльності як сторони кримінального провадження (ч.ч. 1, 2 ст. 22 КПК), а деталізовані в приписах закону щодо форм і способів реалізації ним окремих кримінальних процесуальних інститутів (ст.ст. 92, 93 КПК та ін.) та норм у кожній окремій процесуальній ситуації на усіх без винятків стадіях та етапах кримінального провадження (ст. ст. 214, 276, 280, 284, 291, 339 КПК та ін).

Кінцева ж мета обвинувальної діяльності прокурора сформульована в п. 3 ст. 3 КПК, – «забезпечення кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення». Її досягнення здійснюється прокурором шляхом виконання завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК), які, своєю чергою, вирішуються шляхом реалізації ним, а під його

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

процесуальним керівництвом й іншими суб'єктами сторони обвинувачення, наданих їм законом повноважень.

Аналогічним чином закон розкриває (визначає, описує) зміст і функції захисту (ч. 1 ст. 22, ст.ст. 42, 44, 45, 93, 221, 244, 290, 303, 349 та ін. КПК), і функції розгляду та вирішення кримінального провадження (правосуддя) (п.п. 22-24 ч. 1 ст. 3, ч. 6 ст. 22, ст.ст. 30, 31, 314-317, 318-380 та ін. КПК).

Оскільки розуміння функцій у кримінальному провадженні має бути однаковим і не залежати від того, є чи не є вони основними (головними), наведений вище підхід до їх визначення слід застосовувати й при визначенні функцій слідчого судді.

Отже, предметом діяльності слідчого судді при реалізації ним тих чи інших повноважень слід визнати факти і обставини та їх правову (кримінальну і процесуальну) оцінку (кваліфікацію), що викладені сторонами, іншими учасниками провадження у поданих йому клопотаннях, скаргах, а також факти, виявлені самим слідчим суддею, з якими закон пов'язує необхідність відповідного процесуального реагування з його боку.

Змістом діяльності слідчого судді є судовий розгляд клопотань, скарг та прийняття за його результатом процесуальних рішень, а також дії та рішення як акти реагування на виявлені ним факти порушень, за загальним правилом, порушень прав, свобод та інтересів особи в ході досудового розслідування.

Мета ж власне його діяльності, якщо її розглядати в узагальненому вигляді, одна – прийняття законного, обґрунтованого та справедливого рішення, вчинення законної, обґрунтованої та справедливої дії. Але тут слід мати на увазі, що слідчий суддя не приймає ні кінцевих (остаточних) рішень кримінального провадження, ні рішень по його суті. Усі його

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

рішення є або допоміжними, або етапними, такими, що тягнуть за собою прийняття відповідних рішень чи виконання дії, що з них випливають, іншими суб'єктами провадження – прокурором, слідчим тощо, прийняття, здійснення яких має власну мету, досягнення якої без відповідного рішення слідчого судді неможливе. Тому вказану безпосередню мету діяльності слідчого судді, при визначенні його функцій, завжди слід пов'язувати з цілями (метою) процесуальних рішень чи дій, у забезпечення досягнення яких й приймалося його рішення. Тут вказані цілі (мета) якби «накладаються» одна на іншу.

У законодавчому визначенні слідчого судді як суб'єкта кримінального провадження («судовий контроль за дотриманням прав, свобод і інтересів осіб у кримінальному провадженні») означено і предмет, і зміст, і мету його діяльності, але означено лише в загальному. Їх конкретизація містяться в приписах або впливає з приписів закону щодо тих процесуальних інститутів та норм, обов'язковими правовими елементами яких і є наведені мною вище групи повноважень та окремі самостійні повноваження слідчого судді.

Так, загальною метою застосування заходів забезпечення кримінального провадження в широкому значенні даного поняття закон називає «досягнення дієвості цього провадження» (ст. 131 КПК), що не може не означати спрямованості їх на забезпечення виконання усього комплексу завдань кримінального провадження, визначених ст. 2 КПК [14; с. 367-368]. Свою специфічну мету, в межах загальної, як етапного завдання, виконання якого сприяє досягненню кінцевих завдань кримінального провадження, має застосування кожного окремого виду заходу забезпечення кримінального провадження чи групи видів. Наприклад, метою застосування запобіжного заходу є забезпечення

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

виконання підозрюваним обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання спробам: 1) переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду...» (ч. 1 ст. 177 КПК), тобто, забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, передбачених ч. 7 ст. 42 та іншими нормами КПК, а також запобігти ризикам протидії з його боку нормальному (заданому законом) перебігу досудового розслідування та судового розгляду, вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити те, в якому він підозрюється, обвинувачується [15; с. 401].

Предметом діяльності слідчого судді при реалізації повноважень щодо застосування запобіжних заходів є юридичні факти як загальні та специфічні підстави обрання кожного окремого їх виду, а змістом – з'ясування даних юридичних фактів у судовому засіданні за клопотанням сторін, здебільшого сторони обвинувачення, шляхом розгляду наданих йому доказів та прийняття за його результатами рішення, в залежності від доведеності чи недоведеності сторонами в суді таких підстав (ст. 150 – 152, 160 – 164, 184, 193 – 196 та ін. КПК). А оскільки усі види запобіжних заходів більшою чи меншою мірою пов'язані із застосуванням процесуального примусу шляхом обмеження прав, інтересів та свобод особи, а то й обмеженням чи позбавленням свободи пересування (при домашньому арешті та триманні під вартою), то виконувана слідчим суддею функція в даному напрямі є за своєю суттю функцією застосування заходів забезпечення кримінального провадження (за винятком виклику (ст. 133 КПК), тимчасового вилучення майна (ст. 167, 168 КПК) і затримання (ст.ст. 207 – 213 КПК). Дана функція українського слідчого судді аналогічна функції французького судді із свобод та ув'язнення в частині вирішення ним питань про взяття особи під варту та продовження

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

строків тримання під вартою, і німецького дільничного судді в частині підтвердженням ним попереднього арешту. Та й за характером вона майже не відрізняється від вирішення питань щодо застосування заходів забезпечення кримінального провадження під час судового провадження у першій інстанції (ч. 3 ст. 315, ст. 331 КПК) як складових функції правосуддя. Але застосування даних заходів на досудовому розслідуванні слідчим суддею – органом судової влади, незалежним від сторін, а тому неупередженим, є в той же час процесуальною гарантією забезпечення і правосуддя, і вагомою процесуальною гарантією дотримання прав, свобод і інтересів особи при їх застосуванні.

Схожою до даної функції слідчого судді є його функція у сфері міжнародного співробітництва під час кримінального провадження в частині повноважень щодо застосування тимчасового арешту (ст. 583 КПК), екстрадиційного арешту (ст. 38 КПК) та застосування з цією ж метою запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою (ст. 385 КПК). Тут мають місце лише специфічні відмінності у предметі та порядку вирішення питань про застосування даних запобіжних заходів.

Наступною функцією слідчого судді є функція розгляду та вирішення питань щодо дачі дозволу на проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій (ст. 234, 237 та ін КПК), метою яких є отримання (збирання) доказів або перевірка вже отриманих доказів у кримінальному провадженні (ч. 1 ст. 223 КПК). Виконання слідчим суддею даної функції зводиться до з'ясування шляхом судового розгляду клопотання слідчого, погодженого з прокурором, прокурора на підставі доданих до нього матеріалів обґрунтованості клопотання про проведення тієї чи іншої слідчої (розшукової) дії (ст. 235, ч. 5 ст. 240 КПК) та ін. В даному випадку, якщо під контролем розуміти, і розуміти правильно, перевірку уже

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

виконаної роботи (у нашому випадку уже проведеної слідчої (розшукової) дії), як це має місце щодо поточного контролю за проведенням дозволеної слідчої дії та її результатом з боку судді зі слідства в Нідерландах, слідчий суддя в кримінальному процесі України контролює лише обґрунтованість клопотання про проведення слідчої (розшукової) дії, іншими словами - якби «санкціонує» її проведення, бо про судовий контроль з його боку за дотримання прав, свобод та інтересів особи в даних процесуальних ситуаціях в законі не йдеться (ст. 235 КПК). Закон тут, зокрема щодо обшуку житла чи іншого володіння особи, лише приписує: «Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про обшук, якщо прокурор, слідчий не доведе наявності підстав вважати, що: 1) було вчинено кримінальне правопорушення; 2) відшукувані речі і документи мають значення для досудового розслідування; 3) відомості, які містяться у відшукуваних речах і документах, можуть бути доказами під час судового розгляду; 4) відшукувані речі, документи або особи знаходяться у зазначеному житлі чи іншому володінні особи» (ч. 5 ст. 234 КПК).

Реалізація повноважень слідчого судді апеляційного суду із розгляду та вирішення питань про дачу дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій є окремою судовою процесуальною функцією на досудовому розслідуванні ось чому. По-перше, тут інший суб'єкт її виконання. По-друге, предметом розгляду даного слідчого судді, на відміну від предмета розгляду слідчого судді місцевого суду, є «голе» клопотання про дачу дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, бо окрім витягу з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого клопотання подано, матеріали на його обґрунтування, не додаються, а слідчий суддя постановляє ухвалу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо прокурор, слідчий,

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

словесно звісно, «доведе наявність достатніх підстав вважати, що: 1) вчинений злочин відповідної тяжкості і 2) під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії можуть бути отримані докази, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які вчинили злочин» (ч. 3 ст. 248 КПК). Отже, юридичним фактом, що є предметом розгляду слідчим суддею апеляційного суду є практично факт майбутнього. Звідси, по-третє, мета, яка має досягатися завдяки його рішення, оснований виключно на вірі в законності та обґрунтованості клопотання. Тому виконання даної негласної функції з контролю за законністю і обґрунтованістю клопотань щодо проведення негласних же слідчих (розшукових) дій, які за своєю суттю є негласними оперативно-розшуковими діями, як вона сьогодні виписана в законі, є досить проблематичним. А за попереднім КПК, до речі, подання слідчого, погоджене з прокурором, як аналог теперішнього клопотання про проведення негласних слідчих (розшукових) дій (правда, тоді у незрівнянно меншому обсязі), розглядалося головою апеляційного суду чи його заступником на підставі вивчення «матеріалів справи» (ч. 4 ст. 187 КПК 1960 р.), тобто предметно, хоча й тоді мали місце проблеми з обґрунтуванням подання [16; с. 405-453].

Діяльність слідчого судді з розгляду та вирішення скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора (ст. 303 КПК) за своєю суттю є судово-арбітральною функцією в прямому розумінні цього слова, оскільки тут він виступає як арбітр у процесуальній суперечці сторін, інших учасників досудового розслідування із стороною обвинувачення. Тут слідчий суддя, в залежності від предмета скарги, яким є факти і обставини, пов'язані з правом доступу до правосуддя, збирання стороною захисту,

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження доказів тощо, основується на встановленому в ході судового засідання, задовольняє скаргу, чим поновлює порушені права скаржника-учасника досудового провадження, або, у разі необґрунтованості, відмовляє у її задоволенні. Тобто, при виконанні даної функції слідчий суддя виступає в ролі третього, в ролі суду в процесуальній суперечці сторін на стадії досудового розслідування.

При виконанні повноважень щодо допиту свідка, потерпілого під час досудового розслідування (ст.ст. 225, 232 КПК) та дорученні за клопотанням сторони захисту проведення експертизи (ст. 244 КПК) слідчий суддя виконує слідчу функцію, тобто, виступає як суддя-слідчий, оскільки її виконання є збирання доказів, в другому із наведених випадків у формі прояву *favor defensionis* стороні захисту як «слабшій» стороні в плані доказових можливостей сторін.

Реалізація слідчим суддею повноважень, пов'язаних із встановленням процесуальних строків (ст.ст. 114, 117, 290 КПК), із розглядом та вирішенням питань про відводи (ч. 2 ст. 81 КПК), стосовно долі речових доказів (ч.ч. 6, 7 ст. 100 КПК), щодо вирішення питання про використання отриманої в результаті проведення негласної слідчої (розшукової) дії інформації в іншому кримінальному провадженні (ч. 1 ст. 257 КПК) – суть окремі однойменні процесуальні функції слідчого судді, оскільки усі вони спрямовані на специфічний, чітко виокремлений в законі предмет та досягнення адекватних даному предмету цілей.

Що ж стосується реалізації ним повноважень, які впливають із загальних обов'язків, покладених на нього приписами ст. 206 КПК, то, оскільки їх реалізація спрямована на поновлення свобод незаконно ув'язнених осіб та при перебуванні особи під вартою, на захист інших,

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

передбачених у нормах цієї статті КПК прав та інтересів даних осіб, діяльність слідчого судді в цьому напрямі слід віднести, очевидно, до функції судового контролю у прямому значенні цього словосполучення. Хоча висловлена й інша позиція, а саме, що дані повноваження слідчого судді як наглядові, характерні для органів прокуратури (п. 4 ст. 121 Конституції України), вони суперечать правовій природі судової влади [17; с. 12].

Так чи інакше, діяльність слідчого судді у кримінальному провадженні України багатфункціональна. А тому вона, із-за її новизни і актуальності, потребує досконалого наукового дослідження в усіх її теоретичних, правових та прикладних аспектах.

Список використаних джерел:

1. Попелюшко В. О. Інститут слідчого судді в історії кримінального процесу Франції // Часопис національного університету «Острозька академія». Серія, «Право». – 2010. – № 1. – С. 42.
2. Розин Н.Н. Уголовное судопроизводство. Пособіе к ъ лекціям. Второе издание, измененное и дополненное. – С.-Пб., Издание юридического книжного склада «Право», 1914. – С. 27-29.
3. Быкова Е. Следственный судья во Франции // Российская юстиция. – 1994. – №6. – С. 59-60.
4. Фойницкий И. Я. Курс уголовного судопроизводства. – С.-Пб.: Изд-во «Альфа», 1966. – Т. I. – 552 с.
5. Попелюшко В. Система органів розслідування та їх повноваження за КПК Франції 1808 р. // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2010. – №2. – С. 39-43.

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

6. Ромеу Ф. Р. Уголовный процесс Испании: равенство сторон в досудебных стадиях // Уголовное судопроизводство. – 2012. – № 12 – С. 8 – 13.
7. Делла Марра Уголовный процесс Италии: реформа и контрреформа // Государство и право. – 1994. – № 1. – С. 124-131.
8. Петер Й. П. Так. Система уголовного правосудия в Нидерландах в свете новой уголовной политики // Вестник Московского университета. Серия 11. Право. – 1997. – №1. – С. 66-67.
9. Головки Л. В. Реформа уголовного процесса во Франции // Государство и право. – 2001. – № 8. – С. 93.
10. Мартин Нимллер. Уголовное судопроизводство и роль прокурора в Германии // Российская юстиция. – 1994. – №10. – С. 29.
11. Скрипіна Ю. В. Слідчий суддя в системі кримінально-процесуальної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / Ю. В. Скрипіна. – К., 2008. – с. 7-8.
12. Ларин А. М. Расследование по уголовному делу: процессуальные функции. – М.: Юрид. лит., 1986. – С. 4-15;
13. Попелюшко В. О. Функція захисту в кримінальному судочинстві України: правові, теоретичні та прикладні проблеми: Монографія, 2-ге видання, змінене і доповнене. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2010. – С. 66 – 148.
14. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т., Т. I / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.; за заг ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – С. 367-368.

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

15. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за загальною редакцією професорів в. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К.: Юстиніан. – С. 401.

16. Шило О. Г. Теоретико-прикладні основи реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України / О. Г. Шило. – Х.: Право, 2011. – С. 405-453.

17. Сергій Штогун, Сергій Банах. Особливості повноважень слідчого судді щодо захисту прав людини // Юридичний вісник України. – №32(945) – 10-16 серпня 2013 року. – С. 12.

Попелюшко В. О.

Слідчий суддя у кримінальному провадженні

В статті розглянуто історію зародження інституту слідчого судді у франкському королівстві (VIII ст.), його становлення та розвиток у Франції, сприйняття у XIX ст. спочатку державами Європи, а пізніше, багатьма державами світу, сучасні, відмінні від французького, модифікації даного інституту у деяких державах Європи (ФРН, Нідерланди), в тому числі і в Україні. На основі чинного КПК України здійснена класифікація повноважень слідчого судді та проаналізовано виконувані ним процесуальні функції на стадії досудового розслідування.

Ключові слова: історія слідчого судді, слідчий суддя в Україні, повноваження, функції.

▪ Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukr.pdf>.

Попелюшко В. О.

Следственный судья в уголовном производстве

В статье рассмотрено историю зарождения института следственного судьи в Франкском королевстве (VIII в.), его становления и развития во Франции, восприятие в XIX в. сначала государствами Европы, а позже, многими государствами мира, современные, отличающиеся от французского, модификации этого института в некоторых государствах Европы, в том числе и в Украине. На основании действующего УПК Украины осуществлена классификация полномочий следственного судьи и проанализированы исполняемые им функции на стадии досудебного расследования.

Ключевые слова: история следственного судьи, следственный судья в Украине, полномочия, функции.

Popeliushko V. O.

The court triers in criminal procedure

The article deals with the history of the origin of the institute of the court triers in the Kingdom of Franks (VIII century), as magistrates (*missi dominici*), its evolution in France, spreading to European countries, including the Russian Empire and a number of countries in the world, and also its modern modified variants in Spain, Italy, the Netherlands and Germany. The article displays the revival institute of court triers in the independent Ukraine (1992), per the German model. A thorough analysis of the powers of this subject of criminal proceedings according to the CPC of Ukraine 2012 is performed. In particular, the authorities of the court triers, according to the criterion of the issue of legal regulation are divided into nine groups, namely, the powers related to: 1) the usage of measures of procedural coercion, including preventive measures; 2) the

▪ Слідчий судья у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.

consideration and resolving issues related to issuing permits for investigative (inquiry) and secret investigative (inquiry) actions; 3) the review and address of the complaints against decisions, actions or omissions of the investigator, prosecutor; 4) the collection of evidence in the limited cases provided by law; 5) the establishment of the procedural terms; 6) the addressing the issues of outlets; 7) the decision on the fate of material evidence; 8) the decision on the usage of information obtained as a result of secret investigative (inquiry) action in another criminal proceeding; 9) the decision to recover the freedoms of unlawfully detained persons and persons in custody. Functions of Ukrainian court triers, judging from the logical-structural scheme – subject, object and purpose on which their actions are directed, – are to fulfill the specified powers.

Key words: history of court triers, court triers in Ukraine, powers, functions.

-
- Слідчий суддя у кримінальному провадженні / В. О. Попелюшко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf>.